

поінформованими щодо діяльності судової влади та бажання судових органів надавати таку інформацію у повному обсязі сприятиме підвищенню авторитету судової гілки влади у суспільстві, налагодженню стосунків між громадянином та судом. Існує, на наше переконання, пряма залежність відкритості (транспарентності) судової влади й довіри та поваги до неї.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Верба І.О. Відкритість судової влади як гарантія права на доступ до правосуддя: теоретико-правові засади/ І. О. Верба// Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. - 2016. - № 7. - С. 54-61.
2. Інформаційна відкритість української влади. Аналітична доповідь/ Литвиненко О.В., Паламарчук В.М., Янішевський С.О., Жигалюк В.В., Сахаренко О.В. – К.: НІСД, 2002. – 59 с.
3. Овсяннікова О. Транспарентність судової влади: поняття та зміст/ О. Овсяннікова// Вісник Академії правових наук України. – 2008. - №4 (55). – С. 228-237.

УДК 347.772.3

Тарасенко Л. Л.
к.ю.н., доцент кафедри
інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного
права юридичного факультету
Львівського національного
університету імені Івана Франка

ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК МІСЦЕ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

У науковій і практичній літературі доволі часто вживається два поняття «цифрове середовище» і «мережа Інтернет». Тому важливо з'ясувати співвідношення між ними. Визначення поняття «цифрове середовище» у законодавстві України не наводиться, однак в науковій літературі вказують, що це словосполучення не тільки ввійшло у звичайну мову, а починає використовуватися і в юридичній лексиці. Цифрове середовище відображає як цифрову форму об'єкта інтелектуальної власності (на протипагу традиційній «аналоговій», зокрема письмовій, формі), так і надає новий зміст правам інтелектуальної власності [1, 87].

Цифрове середовище – це ширше поняття, ніж мережа Інтернет. Цифрове середовище включає у себе не лише веб-сайти (і веб-сторінки як складові веб-сайтів), а й електронні документи, файли, в тому числі оцифровані об'єкти інтелектуальної власності, які використовуються на відповідних пристроях, що не передбачають паперової форми документообігу (комп'ютери, ноутбуки, планшети, телефони, інші види так званих «гаджетів»).

Тому об'єкти інтелектуальної власності можуть мати так зване «цифрове вираження» – можуть бути прочитані, відтворені і передані через відповідні технічні пристрої вказані вище, зазвичай з використанням мережі Інтернет.

Про цифрове середовище як місце здійснення прав інтелектуальної власності опосередковано йдеться у Рекомендаціях для Інтернет – провайдерів, контент-провайдерів та користувачів файлообмінних мереж та інших веб – сервісів щодо правомірного використання об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет, що затверджені Державною службою інтелектуальної власності (далі – Рекомендації для Інтернет – провайдерів) [2]. Вказані рекомендації стосуються лише використання об'єктів авторського права та суміжних прав у мережі Інтернет за міжнародним та національним законодавством. Зокрема, відповідно до п. 1 цих Рекомендацій міжнародними договорами, що забезпечують основу правового регулювання використання об'єктів авторського права і суміжних прав у цифровому середовищі є так звані Інтернет-договори Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі – ВОІВ) від 20.12.1996 року:

- Договір ВОІВ про авторське право (чинний з 06.03.2002 р.);
- Договір ВОІВ про виконання і фонограми (чинний з 20.04.2002).

У цих рекомендаціях вказано, що Інтернет – договори у тексті використовують поняття «цифрове середовище», і не вживають слово «Інтернет». Цифрове середовище вживається для охоплення широкого кола комп'ютерних мереж, в яких можуть використовуватися такі майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав, як право на відтворення та на розповсюдження серед широкої публіки, право зробити записані виконання та фонограми доступними. Окрім того, значна увага у цих Інтернет – договорах приділяється обов'язку їх держав – сторін забезпечити правову охорону та ефективні засоби правового захисту від обходу існуючих технічних засобів.

Національні закони та підзаконні акти нечасто використовують поняття «Інтернет» як місце розміщення об'єктів права інтелектуальної власності. ЦК України та практично все інше цивільне законодавство не містять згадок ні про мережу Інтернет, ні про цифрове середовище, в яких можуть використовуватися об'єкти права інтелектуальної власності. Вважаємо, що це недолік чинного законодавства, оскільки швидкий розвиток інформаційних технологій зумовлює необхідність відповідного регулювання. Кілька норм щодо використання об'єктів авторського (суміжного) права в цифровому середовищі містяться у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Однак ці норми є частиною визначення окремих понять, які вживаються у законі. А саме:

- поняття «відтворення» включає в себе, крім виготовлення примірника твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (у тому числі цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер;
- «інформація про управління авторськими чи суміжними правами» може бути відображена в електронній (цифровій) формі для ідентифікації об'єкта авторського права і (або) суміжних прав або автора чи іншої особи, яка має на цей об'єкт авторське право і (або) суміжні права;
- «репрографічне відтворення» оригіналу письмового чи іншого графічного твору або його примірника не допускається шляхом запису у цифровій формі, яку зчитує комп'ютер.

Інших прямих згадок про цифрове середовище або мережу Інтернет у цьому законі немає. Однак, можемо стверджувати, що в кількох інших нормах йдеться про можливість використання твору (виконання, фонограми, відеограми) завдяки мережі Інтернет. Так, з п. 9 ч. 3 ст. 15 Закону України «Про авторське право та суміжні права» вбачається, що автор (або інша особа, яка має авторське право) має виключне майнове право дозволяти або забороняти подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники *можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і у будь-який час* за їх власним вибором. Аналогічні норми містяться в цьому ж законі щодо виконання і фонограми (відеограми). Зокрема, відповідно до п. «е» ч. 1 ст. 39 Закону одним з майнових прав виконавця є *розповсюдження своїх виконань, зафіксованих у фонограмах чи відеограмах, через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час* за їх власним вибором. Відповідно до п. «г» ч. 1 ст. 40 Закону до майнових прав виробників фонограм і виробників відеограм належить їх виключне право на публічне сповіщення фонограм, відеограм та їх примірників *через будь-які засоби зв'язку таким чином, що будь-яка особа може отримати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час* за їх власним вибором. Такі ж за змістом норми містяться і в ЦК України (п. 6 ч. 1 ст. 453, п. 4 ч. 1 ст. 454).

Варто погодитися з позицією, що висловлена у Рекомендаціях для Інтернет – провайдерів, що попри відсутність спеціальних норм щодо регулювання інтелектуальних правовідносин у цифровому середовищі, окремі норми національного законодавства все ж містять більш широкі поняття, що розповсюджуються і на цифрові технології, а саме, вказані вище поняття «відтворення», а також «право на розповсюдження серед широкої публіки (доведення до відома, надання доступу)». Основні положення полягають у визначенні прав, пов'язаних з використанням творів, виконань, фонограм у цифровій формі, в тому числі в інтерактивних комп'ютерних мережах.

Інтернет - договори ВОІВ (про авторське право, про виконання і фонограми) наголошують на тому, що на сьогодні розвиток інформаційних та комунікаційних технологій має значний вплив на створення та використання літературних і художніх творів, на виробництво та використання виконань і фонограм (відеограм). Тому важливим є збереження балансу між правами авторів та інтересами широкої публіки щодо доступу до такої інформації, особливо у сфері освіти та наукових досліджень. Ці Інтернет – договори містять такі ж положення щодо виключних прав авторів, виконавців, виробників фонограм та відеограм дозволяти відтворення своїх творів, виконань, фонограм, відеограм в цифровому середовищі, а також надавати доступ до своїх творів, виконань, фонограм, відеограм шляхом доведення їх до загального відома через дротові та недротові засоби зв'язку, щоб будь-хто міг мати до них доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їхнім власним вибором, очевидно, з використанням комп'ютерної або іншої подібної техніки, яка дозволяє здійснювати такі операції.

Наприкінці 2016 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні», який в прикінцевих та перехідних положеннях містить зміни до Закону України «Про авторське право і суміжні права». Ці зміни стосуються доповнення положень цього закону визначеннями веб-сайту, веб-сторінки та іншими

поняттями, що пов'язані з мережею Інтернет. Заслуговує на увагу запровадження нового узагальнюючого поняття «електронна (цифрова) інформація», під яким законодавець розуміє аудіовізуальні твори, музичні твори (з текстом або без тексту), комп'ютерні програми, фонограми, відеограми, програми (передачі) організацій мовлення, що знаходяться в електронній (цифровій) формі, придатній для зчитування і відтворення комп'ютером, які можуть існувати і (або) зберігатися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів тощо у мережі Інтернет, а також програми (передачі) організацій мовлення, що ретранслюються з використанням мережі Інтернет.

Вказаний Закон не був підписаний Президентом України з огляду на невідповідність його положень бюджетному законодавству. Водночас щодо положень цього законопроекту в частині регулювання відносин щодо використання об'єктів права інтелектуальної власності в цифровому середовищі досить критично висловилося Головне юридичне управління Верховної Ради України. Зокрема, варто погодитися з позицією управління щодо недоцільності внесення змін до багатьох законів, в тому числі і до Закону України «Про авторське право і суміжні права», зважаючи на іншу сферу правового регулювання закону (державна підтримка кінематографії). Водночас досить дискусійною є позиція управління щодо того, що зміни, які пропонується внести до Закону України «Про авторське право і суміжні права», а саме, доповнення його термінами «веб-сайт», «веб-сторінка», «власник веб-сайту», «власник веб-сторінки», «гіперпосилання», «електронна (цифрова) інформація», «обліковий запис» та іншими, безпосередньо не належать до предмету регулювання відносин, визначених цим законом, і ці положення мають міститись у законодавчих актах інформаційної сфери, зважаючи також, що на законодавчому рівні, вони встановлюються вперше [3]. Вважаємо, що насамперед вказані визначення є актуальними для сфери охорони та захисту прав інтелектуальної власності, і враховуючи відсутність інших законопроектів, які можуть врегулювати ці відносини, недоцільно виключати ці положення з вказаного вище законопроекту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Савич С.С. Авторське право у цифровому середовищі: проблема монополії правовласника та забезпечення умов вільного використання творів / С.С. Савич // Бюлетень Міністерства Юстиції України. – 2015. - № 1. – С. 87.
2. Рекомендації для Інтернет-провайдерів, контент-провайдерів та користувачів файлообмінних мереж та інших веб-сервісів щодо правомірного використання об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет, затв. Державною службою інтелектуальної власності України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/ip.html?s=print>
3. Зауваження Головного юридичного управління ВРУ до проекту Закону України «Про державну підтримку кінематографії України». Електронний ресурс. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57258